

ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЙНО- ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Турська О. В., к. пед. н., доцент

Запорізький національний університет

У статті узагальнюється набутий досвід та перспективи подальшого розвитку професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до організаційно-дозвіллевої діяльності. Автор визначає мету, основні задачі практики, характеризує вміння та навички, які повинні набути майбутні соціальні педагоги.

Ключові слова: організаційно-дозвіллева діяльність, професійна підготовка, навчальна практика.

Turskaya O.V. ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ К ОРГАНИЗАЦИОННО-ДОСУГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье обобщается имеющийся опыт и перспективы дальнейшего развития профессиональной подготовки будущих социальных педагогов к организационно-досуговой деятельности. Автор определяет цель, основные задачи практики, характеризует умения и навыки, которыми должны овладеть будущие социальные педагоги.

Ключевые слова: организационно-досуговая деятельность, профессиональная подготовка, учебная практика.

Turska O.V. EXPERIENCE AND PERSPECTIVES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIAL TEACHERS FOR ORGANIZATIONAL AND RECREATIONAL ACTIVITY / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

There is gained experience and perspectives for further development of professional training of future social workers for organizational and recreational activity summarized in the article. The author determines a purpose, the main tasks of practice, he describes ability and skills, which must be gained by future social teachers.

Keywords: organizational and recreational activity, professional training, educational practice.

Проблеми якісної фахової підготовки студентів в усі часи були предметом пильної уваги в дослідженнях науковців. У педагогіці вищої школи постійно триває активний пошук шляхів удосконалення особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів.

У сучасних наукових дослідженнях розглядаються різні аспекти професійного становлення майбутнього спеціаліста, спільним для них є виділення фахової підготовки одним з основних шляхів досягнення студентом професіоналізму. Важливим компонентом професійної підготовки студентів є практика, яка виступає закономірним підсумком методичної підготовки спеціаліста. Питаннями організації та проведення різних видів практик займалися багато дослідників, серед яких Н.Заверико, С.Кара, М.Козій, Н.Ларіонова, О.Мельник, Л.Соловійова та ін. [1; 2; 3; 4].

У системі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів значне місце займає організаційно-дозвіллева практика, яка проходить в дитячих оздоровчих центрах та таборах. Її значущість визначається рядом чинників: цілемотиваційним (відображає прагнення студентів до спілкування з дітьми, бажання допомогти в їх розвитку і становленні); виховної спрямованості (прагненням створити розвивальне виховуюче середовище); виховної умілості (бажанням набути практичні уміння та навички, застосовувати теоретичні знання на практиці) тощо.

Метою статті є узагальнення набутого досвіду та перспективи подальшого розвитку професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до організаційно-дозвіллевої діяльності, що уявляється актуальним для теорії й практики вищої освіти.

Основною метою практики є організація соціально-значущої діяльності дітей в умовах літнього оздоровчого табору.

Задачі практики:

1. Сформувати й розвинути у студентів уміння та навички самостійної роботи з тимчасовим дитячим і юнацьким колективом в умовах літніх канікул.
2. Допомогти оволодіти різними формами й методами індивідуальної та групової соціально-педагогічної діяльності в умовах літнього табору на основі аналізу психолого-педагогічних характеристик кожної дитини.
3. Допомогти оволодіти технологією організації та проведення творчого дозвілля дітей.

4. Сприяти набуттю вмінь створювати творчу атмосферу діяльності дитячого колективу та дружні міжособистісні взаємини в ньому.
5. Допомогти оволодіти навичками індивідуальної виховної роботи з дітьми та підлітками, які мають проблеми міжособистісного спілкування, навичками соціального навчання.
6. Розвивати відповідальне та творче ставлення до проведення соціально-педагогічної роботи з дітьми й підлітками.
7. Сприяти формуванню вмінь встановлювати професійно-етичні відносини з колегами.
8. Створити умови для удосконалення комунікативних, діагностичних, організаторських і аналітичних умінь та професійно значущих якостей, формування дидактичних умінь.

Зважаючи на те, що професійна підготовка студента як соціального педагога передбачає оволодіння ним при організації виховної роботи у відкритому середовищі педагогічними знаннями і вміннями, необхідно, перш за все, щоб він був включений в активну соціально-педагогічну діяльність. Однією із умов такого включення є діяльність студентів у літніх дитячих таборах, які по суті є першим щаблем їх самостійної професійно-орієнтованої діяльності. В умовах функціонування табірної зміни реалізується в практиці низка цікавих форм роботи, які мають особливий зміст, зумовлений особливостями мікросередовища для життєдіяльності дітей і підлітків.

Робота соціального педагога в дитячих оздоровчих таборах має свої особливості, пов'язані зі специфікою завдань, що стоять перед ними: укріплення здоров'я дітей, відпочинку і виховання у різноманітній захоплюючій для них діяльності, яка організується на основі дитячого самоуправління. У таборах відносини дорослих і дітей будуються на основі взаєморозуміння та співробітництва. У таборі збираються вихованці різного віку і соціального стану. Все це передбачає дуже хорошу підготовленість соціального педагога до роботи в дитячому виховному оздоровчому закладі. Він повинен знати норми харчування, інструкції по організації походів, ігор, змагань, купання, з попередження нещасних випадків, надання медичної допомоги.

Багато фахівців в області організації дитячого дозвілля підкреслюють, що робота в таборі – це робота відповідальна й нелегка. А тому готуватися до неї треба завчасно. Незважаючи на те, що в навчальну програму студентів входять такі курси як «Загальна й вікова психологія», «Соціальна психологія», «Соціальна педагогіка», «Соціально-педагогічна робота в сфері дозвілля» безпосередньо перед самою роботою студенти навчаються в школі вожатих, де досвідчені фахівці пропонують їм практичний інструментарій роботи з дітьми. Ці заняття є практичною підготовкою до майбутньої діяльності по вирішенню конкретних виховних завдань у літніх дитячих таборах. Тактичним завданням школи є забезпечення підготовки студентів до роботи в ДОЦ на робочих місцях вожатих. На заняттях школи вожатих студенти вчать планувати і організовувати виховну роботу, формулювати і визначати завдання (цілі) виховної роботи у педагогічній діяльності, педагогічно доцільно застосовувати різні засоби виховання, використовувати обґрунтовані форми і методи виховної роботи та специфіку роботи з тимчасовим дитячим колективом. На таких заняттях обговорюються, аналізуються педагогічні явища і факти, з якими студентам доведеться зіштовхнутися під час роботи, а також набувають навичок і умінь виявляти зв'язки, закономірності, залежності педагогічних явищ і фактів, осмислювати їх з позицій педагогічної теорії. Ці заняття в основному проходять у формі дискусії, вільного обміну думками, мозкових атак, вони забезпечують поглиблення, уточнення, детальне осмислення набутих знань, забезпечують формування соціально-педагогічної спрямованості мислення студентів.

У результаті проведеної роботи посилюється позитивне ставлення студентів до теоретичних знань. Під час підготовки до організаційно-дозвілєвої практики студенти проходять відпрацювання техніки певної системи вправ, проведення різних видів ігор, розв'язування педагогічних задач, аналіз конкретних педагогічних ситуацій, зокрема моделюється їх вирішення у дитячих колективах. Це свого роду ділова гра, де створюється атмосфера невимушеності, дух взаємодії і взаємопідтримки, відчуття задоволення від змоги реалізувати набуті знання, проявити творчі уміння в новій, нетрадиційній навчальній ситуації. В процесі такої ділової гри студенти легко засвоюють загально педагогічні та методичні основи соціально-виховної роботи і застосовують їх у власній практичній діяльності.

Таким чином, студент, який планує працювати в ДОЦ перед початком роботи вже:

- усвідомлює сутність і специфіку роботи дитячих оздоровчих центрів у сучасних умовах;
- знає психолого-педагогічні основи роботи з тимчасовими дитячими та юнацькими колективами;
- засвоїв основи професійно-педагогічної діяльності організатора роботи тимчасового дитячого чи юнацького об'єднання в умовах табору;
- засвоїв поняття таборової зміни, її основних етапів, логіку їх розвитку;
- володіє системою колективного планування, видами й формами в умовах ДОЦ;
- знайомий з системою самоврядування в житті тимчасового дитячого колективу в умовах табору;
- володіє методикою проведення тематичного дня-свята в роботі табору;

- вміє організувати спортивно-оздоровчу, народознавчу та пошуково-красознавчу роботу в умовах табору (зміст, форми та методи);
- володіє методикою організації гри в дитячих та юнацьких об'єднаннях в умовах ДОЦ;
- знайомий зі специфікою проведення підсумкового періоду роботи табору.

Протягом декількох років студенти факультету соціальної педагогіки і психології Запорізького національного університету проходять організаційно-дозвілєву практику в дитячих оздоровчих центрах «Супутник», «Молода гвардія» (ВАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь», м.Запоріжжя) та дитячих оздоровчих таборах «Какаду» (м.Євпаторія), «Мандарин» (м.Севастополь).

Той, хто хоч раз працював в цих дитячих літніх таборах, не лишився байдужим. Більшість починає захоуватись у свою роботу й бачить у ній можливість самореалізації та самовиховання. Одним вдається підвищити свій професійний рівень, набути необхідних знань, вмінь та навичок по роботі з дитячими колективами, іншим – підвищити свій культурно-освітній рівень шляхом підготовки і проведення свят з історичної та предметної тематики.

Як говорять самі студенти, праця в ДОЦ допомагає їм самоорганізуватися, адже від вожатого в таборі багато що залежить: це і робота, і тон, і настрої. Ось чому він повинен думати самостійно, відчувати свою відповідальність за весь загін та за кожну дитину окремо, бути таким, яким він хоче бачити своїх дітей. Принцип «роби, як я» дуже важливий у роботі з ними. Особливо приємно, що саме в ДОЦ головними консультантами в роботі вожатого та вихованця – є самі діти. Це стимулює прислуховуватися до їх думок відносно планів на зміну, враховувати, що діти вже вміють і чого хочуть навчитися, пам'ятати про особливості їх віку та психологію й, головне, пам'ятати, що дитина найкраще всього розвивається в процесі діяльності, в спілкуванні з однолітками.

Для студентів це колосальний досвід виховання й поведіння з дітьми різного віку, різного характеру. Це спосіб застосувати всі свої знання на практиці, набути необхідних життєвоважливих та професійних умінь та навичок: сприяти входженню та успішній адаптації в новому дитячому колективі, допомогти пристосуватися до нових тимчасових умов життя та відпочинку, навчити дітей ефективно спілкуватися та взаємодіяти між собою тощо.

Отже, після проходження практики студент повинен знати:

- особливості розвитку особистості здорової дитини та дитини, яка має медичні, психологічні, педагогічні або соціальні проблеми;
- методику виховної роботи з дітьми;
- зміст соціально-педагогічних технологій організації творчого дозвілля дітей;
- основні етичні правила взаємовідносин між членами колективу.

Після проходження практики студент повинен вміти:

- планувати соціально-педагогічну роботу, її етапи та засоби діяльності по досягненню конкретного результату з урахуванням інтересів і індивідуальних особливостей дітей;
- ставити конкретні завдання, спрямовані на вирішення проблем дитини;
- співвідносити групові та індивідуальні методи роботи, застосовувати їх;
- встановлювати педагогічно доцільні відносини, регулювати міжколективні та внутрішньоколективні відносини;
- здійснювати вибір засобів, методів і прийомів педагогічно компетентного втручання в кризових ситуаціях, які виникають у колективі дітей;
- організувати самоуправління в колективі й спрямовувати його діяльність, створювати умови для розвитку самодіяльності дітей і підлітків;
- організувати соціально-значущу діяльність дітей і підлітків;
- вести цілеспрямоване педагогічне спостереження, аналізувати його результати, проводити діагностику особистості дитини і колективу, корегувати свою діяльність;
- прогнозувати виховний результат;
- управляти собою і контролювати своїми емоціями в будь-якій ситуації.

Суттєве значення для формування професійних умінь соціального педагога і усвідомленого засвоєння теорії має теоретичне осмислення практичного досвіду після активної практики в оздоровчих таборах. Це надзвичайно важливий момент в діяльності майбутнього соціального педагога. Адже кожний студент має усвідомити, що ті засоби соціально-виховного впливу, які він використовує сьогодні можуть бути неефективними завтра і не дати прогнозованого результату.

Після проходження організаційно-дозвілєвої практики на підсумковій конференції студентам пропонується відповісти на питання, щодо їхньої роботи в дитячих оздоровчих таборах:

1. У чому полягає своєрідність сучасного літнього оздоровчого табору?
2. У чому Ви бачите відмінність табору, що розташований за містом і міського?
3. Залежно від яких вимог визначається зміст табірної зміни?

4. У чому полягає специфіка діяльності соціального педагога з різновіковим дитячим колективом?
5. Які основні педагогічні вимоги до організації дозвілля дітей? Чи виконуються вони в тому таборі, де Ви були на практиці?
6. Якого позитивного досвіду Ви набули під час цієї педагогічної практики?
7. Які знання, одержані під час вивчення теоретичних курсів, стали Вам у нагоді в період роботи з дітьми?
8. Яких знань, умінь і навичок Вам бракувало в роботі з дітьми?
9. Яка підтримка (теоретична, методична, емоційна) була Вам найбільш необхідна з боку ВНЗ та бази практики під час Вашої роботи? Чи була вона Вам надана в необхідному обсязі?
10. Які міжособистісні проблеми виникли в педагогічному колективі табору? Які етичні правила важливі для взаємовідносин між колегами?
11. Виявлення яких людських якостей, насамперед, потребує від спеціаліста робота з дітьми? Чи притаманні Вам ці якості? Чи вдалося Вам виявити їх у роботі з дітьми?
12. Чи можете Ви описати найсильніше враження, пережите Вами особисто під час проходження практики?
13. Чи задоволені Ви побутовими умовами бази практики та методичним і педагогічним керівництвом з боку представників адміністрації дитячого оздоровчого центру (начальник табору, методист-старший вихователь, старший вожатий)?
14. Чи згодні Ви з оцінкою Вашої роботи, зробленою адміністрацією ДООЦ та наданою Вам з місця проходження практики характеристикою?
15. Чи вважаєте Ви, що в подальшому зможете (не зможете) працювати з дітьми?
16. Ваші зауваження і пропозиції щодо організації з проведення практики.

Висновки, які роблять студенти після практичної діяльності в літніх таборах, дозволяють нам зробити такі узагальнення та рекомендації: практично життя в таборах є набагато складнішим від моделі, яку вони усвідомлюють собі в аудиторії, соціально-виховна діяльність потребує різнобічної підготовки соціального педагога, уміння працювати в нестандартних умовах і ситуаціях. Соціально-виховна діяльність студентів у таборах переконала їх у необхідності широкого сприйняття навколишньої дійсності, всього довкілля, глибини розуміння соціальних явищ, особливостей людської психіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Заверико Н.В. Технології практичної підготовки соціальних педагогів / Н.В.Заверико // Наука і сучасність: Збірник наукових праць Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова. – К.: НПУ, 1999. – Ч.3. – С.63–69.
2. Заверико Н.В. Практика як основа підготовки соціального педагога / Н.В.Заверико // Наукові записки НДПУ. – Ніжин: НДПУ, 1998. – Вип.1. – С.87–92.
3. Козій М.К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів: методичний посібник / Козій М.К. – К. : НПУ, 2000. – 141 с.
4. Кара С. Організація керівництвом педагогічною практикою – важлива умова формування професійної компетентності студентів / С.Кара // Соціальна педагогіка: теорія та практика, 2005. – №2. – С.64–70.
5. Науменко Л.А. С заботой о детях: кратк. метод. рекоменд. / Науменко Л.А., Матвеева В.А., Черепичина О.А. – Запорожье : ЗГГТТ, 2001. – 184 с.
6. Пундик Л.Є. Зміст і форми діяльності студентів як соціальних педагогів у літніх таборах / Л.Є.Пундик // Соціалізація особистості: зб. наук. праць. – К. : НПУ, 2000. – Вип.1. – С.205–211.
7. Стрелецкая Е.К вопросу об особенностях летней педагогической практики / Е.К.Стрелецкая // Alma mater. – 2005. – №2. – С.52–53.